

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 140/03-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. októbra 2003 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha prerokoval sťažnosť D. G. a M. G., obaja bytom B., zastúpených komerčnou právničkou JUDr. M. S., K., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 526/93 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo D. G. a M. G. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 526/93 od 13. decembra 2001, keď bol vydaný náleží Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 50/01-21, p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 526/93 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. D. G. a M. G. priznáva primerané finančné zadost'učinenie každému v sume 75 000 Sk (slovom Sedemdesiatpäťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť D. G. a M. G. do dvoch mesiacov odo dňa doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice II je povinný uhradiť spoločne a nerozdielne D. G. a M. G. trovy konania vo výške 15 892 Sk (slovom Pätnásťtisícosemstodevät'desiatdva slovenských korún) do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet komerčnej právničky JUDr. M. S.,K.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. mája 2003 doručená s'ťažnosť D. G. a M. G. (ďalej len „s'ťažovatelia“), zastúpených komerčnou právničkou JUDr. M. S., ktorou namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 526/93.

S'ťažovatelia odôvodňujú s'ťažnosť tým, že od vydania nálezu ústavného súdu z 13. decembra 2001, ktorým bolo vyslovené, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 526/93 porušil ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, uplynulo už 17 mesiacov a okresný súd vo veci nekoná. Preto navrhujú, aby ústavný súd rozhodol o porušení označeného základného práva.

Ústavný súd uznesením z 13. augusta 2003 sp. zn. IV. ÚS 140/03 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších

predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť sťažovateľov v časti namietajúcej porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 526/93 v období od rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 50/01.

II.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd výzvou z 8. septembra 2003 požiadal sťažovateľov, aby sa v lehote do 15 dní od doručenia výzvy vyjadrili, či súhlasia s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti. Rovnakú výzvu na vyjadrenie ústavný súd doručil aj predsedovi okresného súdu.

Obidvaja účastníci ústavnému súdu písomne oznámili, že súhlasia, aby bolo upustené od verejného ústneho pojednávania v konaní o prijatej sťažnosti.

Predseda okresného súdu vo vyjadrení z 24. septembra 2003 doručenom ústavnému súdu 3. októbra 2003 o. i. uviedol:

„Posledné pojednávanie vo veci sa uskutočnilo dňa 3.10. 2001 a bolo odročené na neurčito za účelom nariadenia znaleckého dokazovania. Dňa 18. 11. 2002 bolo vo veci vydané uznesenie o ustanovení znalca, ktoré však nebolo doručované a dňa 14. 2. 2003 bolo vydané nové uznesenie o ustanovení znalca, na základe ktorého bol spis dňa 14. 4. 2003 odoslaný súdnemu znalcovi z odboru geodézie a kartografie.

Do dnešného dňa znalecký posudok vydaný nebol.

Uvedené konanie teda skutočne nemožno hodnotiť ako úplne bezprieťahové, k čomu však nepochybne prispieva i jeho skutková náročnosť, ako aj fakt neúmernej zaťažnosti sudcov tunajšieho súdu, teda aj vo veci konajúcej sudkyne JUDr. T. V., v súdnom oddelení ktorej je 662 nevybavených vecí.“

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov a z vyžiadaného spisu ústavný súd vo veci okresného súdu sp. zn. 17 C 526/93 zistil nasledovný stav veci:

Sťažovatelia podali 28. júna 2001 ústavnému súdu podnet vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd rozhodnutím sp. zn. I. ÚS 50/01 z 13. decembra 2001 rozhodol, že ich označené základné právo bolo okresným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 526/93 porušené. Ústavný súd v ňom hodnotil konanie okresného súdu od 15. februára 1993 do 3. októbra 2001, keď bol nariadený ostatný termín pojednávania.

Okresný súd 3. októbra 2001 odročil pojednávanie za účelom znaleckého dokazovania.

Dňa 14. februára 2003 nariadil uznesením znalecké dokazovanie.

Dňa 14. apríla 2003 okresný súd doručil spis znalcovi.

Dňa 7. októbra 2003 znalec vrátil spis okresnému súdu s tým, že posudok nespracoval, pretože je zaneprázdnený.

III.

Sťažovatelia sa podanou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov ...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry (I. ÚS 24/03, IV. ÚS 15/03, II. ÚS 66/03), v súlade s ktorou možno za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu sťažovateľa v posudzovanom prípade považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu jeho právnej neistoty zákonom dovoleným spôsobom. K vytvoreniu právnej istoty pre sťažovateľov v ich veci dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu bez ohľadu na to, či by to bolo meritórne alebo iné rozhodnutie, ktorým by sa spor právoplatne skončil.

Ústavný súd konštatuje, že vo veci sťažovateľov sa koná na všeobecnom súde od 14. septembra 1992 a konanie nie je právoplatne skončené. Ústavný súd pripomína, že v období od 3. októbra 2001 okresný súd konal už s vedomím, že v predchádzajúcom konaní porušil základné právo účastníkov na konanie bez zbytočných priet'ahov. Napriek tomu ústavný súd z obsahu spisu nezistil, že by po tomto dátume venoval okresný súd takú zvýšenú pozornosť postupu v tejto veci, ktorá by sa účastníkmi právom očakávala po náleze ústavného súdu. V tejto spojitosti treba uviesť, že v dobe rozhodovania ústavného súdu podľa § 2 ods. 3 písm. c) zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov sudca bol pri výkone svojej funkcie viazaný nálezom ústavného súdu. Viazanosť v tomto prípade znamenala, že okresný mal urobiť všetky potrebné procesné úkony bez zbytočného odkladu tak, aby po náleze ústavného súdu už zbytočné priet'ahy v konaní nevznikali. V posudzovanom konaní sa tak nestalo a nie je ospravedlnením okresného súdu veľký počet vecí a ani skutková zložitosť sporu.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00) zohľadňuje, okrem toho, čo sa uviedlo o viazanosti okresného súdu predchádzajúcim nálezom, tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka konania (2) a postup samotného súdu (3).

1. Predmetom konania na okresnom súde je nárok na vypratanie nehnuteľnosti. Ústavný súd konštatuje, že tieto spory nie sú právne zložité, existuje k nim stabilizovaná judikatúra, ale vzhľadom na osobitný charakter sa môžu prejavovať ako skutkovo náročné. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že v danom prípade ide skutkovo náročnú vec, ale nevysvetlil, prečo sa v skutkovo komplikovanej veci postup súdu spomaľuje neúmerne zdĺhavým a neefektívnym nariad'ovaním znaleckého dokazovania bez overenia si, či znalec je alebo nie je schopný posudok podať.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd

nezistil skutočnosti, ktoré by nasvedčovali spôsobenie zbytočných prietáhov zo strany sťažovateľov.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup okresného súdu. Pokiaľ ide o hodnotenie jeho postupu, ústavný súd konštatuje, že okresný súd bol nečinný od 3. októbra 2001, keď odročil pojednávanie za účelom znaleckého dokazovania, do 14. februára 2003, keď nariadil znalecké dokazovanie (viac ako 16 mesiacov). Nariadenie tohto znaleckého dokazovania však nebolo dostatočne efektívne, pretože znalec v októbri 2003 vrátil spis pre zaneprázdnenosť. Okrem tohto úkonu okresný súd vo veci nevykonal žiadny úkon, nenariadil ani jedno pojednávanie a nevenoval pozornosť ani tej skutočnosti, že nariadené znalecké dokazovanie nebolo skončené v stanovenej lehote.

Ústavný súd ďalej konštatuje, že konanie, v ktorom ústavný súd už nálezom vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov, je stále na súde prvého stupňa bez záverov znaleckého dokazovania a bez jeho rozhodnutia vo veci samej. Doterajšia dĺžka konania okresného súdu preto nemôže byť v žiadnom prípade akceptovaná a ospravedlnená.

Ústavný súd vychádzajúc aj zo svojho nálezu, ktorým konštatoval zbytočné prietahy v roku 2001 (II. ÚS 50/01) uzavrel, že v konaní po právoplatnosti tohto nálezu došlo k zbytočným prietahom nečinnosťou okresného súdu a neefektívnym postupom pri nariadovaní znaleckého dokazovania. Preto vo veci sťažovateľov bolo potrebné vysloviť porušenie ich základného práva na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Obranu okresného súdu spočívajúcu vo vysokom nápade vecí zákonnej sudkyne ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prietahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez

zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

IV.

V zmysle čl. 127 ods. 2 druhej a tretej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú sťažovatelia domáhajúci sa rozhodnutia súdu v ich veci.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovatelia požadovali za porušenie nimi označeného základného práva finančné zadosťučinenie vo výške 300 000 Sk každému zvlášť. V tejto časti sťažnosť odôvodnili o. i. aj tým, že „ich základné práva sú porušované už 11 rokov, okresný súd od vydania nálezu

ústavného súdu až po 17 mesiacoch nariadil znalecké dokazovanie, ktoré môže prispieť k objasneniu predmetu sporu. Takým postupom je do značnej miery narušená ich právna istota, jeden zo sťažovateľov je dôchodca, ktorému predlžovanie sporu spôsobuje existenčné problémy, sťažovatelia sú obmedzovaní aj vo výkone ich vlastníckeho práva a prípadnej do úvahy pripadajúcej dispozícii s nehnuteľnosťou, pretože vec nie je právoplatne skončená“.

Podľa ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je možné napraviť iným zákonom dovoleným a predvídaným spôsobom. V danom prípade preto do úvahy prichádza priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02).

Sťažovatelia podľa názoru ústavného súdu musia za daných okolností pociťovať určitú beznádej v ich veci, ak okresný súd napriek tomu, že o zbytočných priet'ahoch v konaní pred ním už rozhodol ústavný súd, vo veci nekonal, resp. konal bez viditeľného pokroku. Podľa názoru ústavného súdu nemožno pripustiť, aby sa takým spôsobom, aký bol zistený v tejto veci, nerešpektovali a porušovali základné práva účastníkov konaní pred všeobecnými súdmi. Takýto prístup všeobecných súdov k nálezom ústavného súdu a k odstraňovaniu príčin vedúcich k záverom o porušovaní základných práv účastníkov ohrozuje dôveru občanov k princípom právneho štátu. Vzhľadom na to považoval ústavný súd za primerané priznať každému zo sťažovateľov sumu 75 000 Sk.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom komerčnou právničkou JUDr. M. S.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnu zástupkyňou sťažovateľov vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť

niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Predmet konania, ktorým je ochrana základných práv a slobôd, je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a nezameniteľný s primeraným finančným zadost'účením, ktoré predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (napr. III. ÚS 82/03).

Z toho dôvodu pri určení výšky trov právneho zastúpenia vychádzal ústavný súd z ustanovení § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 17 ods. 2 a § 24 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 591/2002 Z. z. o odmenách komerčných právnikov za poskytovanie právnej pomoci (ďalej len „vyhláška č. 591/2002 Z. z.“).

Podľa § 13 ods. 8 cit. vyhlášky vo veciach zastupovania pred ústavným súdom ak predmet sporu nie je oceníteľný peniazmi, odmena za jeden úkon právnej pomoci je jedna tretina výpočtového základu.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 591/2002 Z. z. výpočtovým základom je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka. Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2002 dosahovala priemerná mesačná mzda zamestnanca Slovenskej republiky výšku 12 811 Sk.

Ústavný súd priznal právnej zástupkyni sťažovateľov trovy právneho zastúpenia za dva úkony právnej pomoci, prípravu a prevzatie veci a napísanie sťažnosti, pričom za zastúpenie jedného sťažovateľa jej priznal úhradu za jeden úkon právnej pomoci v sume 4 270 Sk a za zastúpenie druhého sťažovateľa jej bola odmena za úkon právnej pomoci znížená o 20 % (§ 17 ods. 2 cit. vyhlášky). Ďalej ústavný súd priznal právnej zástupkyni sťažovateľov 4 x náhradu režijného paušálu po 128 Sk za každý úkon právnej pomoci, t. j. spolu sumu 15 892 Sk.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. októbra 2003